

Vergaderjaar 2004–2005

30 136

Herstructurering en uitvoering Stedelijke vernieuwing

29 800 XI

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (XI) voor het jaar 2005

Nr. 4

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 augustus 2005

Langs deze weg wil ik u informeren over de uitkomsten van de evaluatie van het InnovatieProgramma Stedelijke Vernieuwing (IPSV)¹, waaronder begrepen de sociaal fysieke aspecten van de IPSV-projecten. Tevens wil ik u het voorbeeldenboek IPSV «Heerlijke stad; dertig excellente voorbeelden van stedelijke vernieuwing» aanbieden.¹

1. Algemeen

Het IPSV is onderdeel van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing voor de periode tot 2005 (ISV 1). Het innovatieprogramma had een looptijd van vier jaar: 2001–2004. Het doel van IPSV was tweeledig, aanvullend op het ISV. Ten eerste was dit versnelling in de stedelijke vernieuwing en ten tweede een kwaliteitsverbetering daarvan. De nadruk ligt op vernieuwende projecten die een voorbeeld kunnen zijn voor de aanpak van de stedelijke herstructurering. De laatste jaren van het programma (2003 en 2004) is daarbij een sterke verbinding gelegd met de 56 wijkenaanpak. In totaal is in de periode 2001–2004 in de vorm van uitvoeringsprojecten en ideeën en plannen een bedrag van ruim 210 miljoen euro geïnvesteerd in de stedelijke vernieuwing. Meer dan 150 projecten en ideeën en plannen zijn in dat kader gehonoreerd.

2. Evaluatie IPSV

Het onderzoeksbureau Ecorys heeft in opdracht van het ministerie van VROM het InnovatieProgramma Stedelijke Vernieuwing geëvalueerd. Het doel van deze evaluatie is om inzicht te geven in doelbereiking, effectiviteit van het instrumentarium en het functioneren van de organisatie van het IPSV.

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

2.1 Uitkomsten van de evaluatie

2.1.1 Versnelling en kwaliteit

De resultaten van de evaluatie van IPSV zijn in het algemeen zeer positief te noemen. De beoogde versnelling en kwaliteitsverbetering van de stedelijke vernieuwing is volgens de onderzoekers bereikt. Door de financiële bijdrage vanuit IPSV is de haalbaarheid van de betreffende projecten vergroot. Bovendien is er het niet te onderschatten effect dat toekenning van een IPSV bijdrage status en publiciteit voor het project opleveren. Deze extra aandacht leidt tot meer focus op de kwaliteit van zowel de projectaanpak als het project zelf.

Het innovatiegehalte van de gehonoreerde projecten verschilt. Bij de grotere uitvoeringsprojecten is vooral sprake van procesinnovaties. In de categorie «ideeën en plannen» komen ook productinnovaties voor. Voor een nadere beschrijving verwijs ik naar de bijgevoegde publicatie «De heerlijke stad». Daarin wordt inzicht gegeven in concrete resultaten van de projecten die een financiële bijdrage hebben ontvangen.

Opvallend is de grote betrokkenheid van bewoners bij de IPSV-projecten. Naar de mening van de onderzoekers heeft IPSV zeker bijgedragen aan een verdere invoering van het open planproces in de stedelijke vernieuwing.

2.1.2 Instrumentarium

De door IPSV gehanteerde tenderprocedure wordt gewaardeerd door de betrokken partijen in het veld; daarmee worden de indieners (gemeenten, woningcorporaties, bewonersverenigingen) gemotiveerd zichzelf te spiegelen aan de aanpak van de stedelijke vernieuwing van andere partijen, in andere steden. De toekenning van een financiële bijdrage geeft daardoor extra status, die het project ten goede kan komen. Dit «triggereffect» wordt door de projectleiders van de gehonoreerde projecten als belangrijk positief effect van de tenderprocedure aangemerkt.

2.1.3 Kennis- en leerprogramma

In het kader van IPSV is sterk ingezet op het in kaart brengen en verspreiden van de opgedane kennis en ervaringen uit de projecten, via een zogenoemd kennis- en leerprogramma. Dit programma, om de kennis en ervaringen uit de gehonoreerde projecten te verdiepen en te verspreiden, wordt positief beoordeeld in de evaluatie. Daarbij geldt «hoe concreter, hoe beter». Vooral de face-to-face contacten worden gewaardeerd zoals onder meer tot uiting komt in de door IPSV georganiseerde excursies en kenniscursussen. Opvallend is dat projectleiders in de verschillende steden tot enkele jaren terug relatief weinig contact met elkaar hadden, maar dat dit met name de afgelopen jaren sterk is verbeterd. Dit komt mede door de activiteiten in het kader van het IPSV, maar ook vanwege kennisuitwisseling in andere verbanden (bijvoorbeeld niet IPSV-gebonden activiteiten van kenniscentra zoals KEI, NIROV, etc.). IPSV heeft bovendien samenwerking tussen de verschillende kenniscentra op het gebied van de stedelijke vernieuwing gestimuleerd.

2.1.4 Functioneren van de organisatie

De duidelijkheid van de interdepartementale IPSV-organisatie wordt positief beoordeeld. Bijzondere waardering is er voor de voortgangsgesprekken die regelmatig worden gehouden met de gehonoreerde projecten. Deze worden gezien als ondersteuning voor het eigen project. De administratieve lasten van de regeling worden niet als negatief beoordeeld. Opvallend is ook, volgens Ecorys, de positieve waardering van de wijze

waarop het rijk de projecten heeft beoordeeld. Het beoordelingsproces is binnen het rijk op een consciëntieuze en transparante manier ingezet en uitgewerkt, met veel checks and balances om willekeur uit te sluiten.

3. Sociaal-fysieke aanpak

In de nota Mensen, Wensen Wonen (2000) heeft het Kabinet aangekondigd om financiële middelen beschikbaar te stellen voor sociaal flankerende maatregelen bij stedelijke vernieuwing, ter ondersteuning van de centrale positie van bewoners in dit proces. Een bedrag van € 79,4 mln (175 mln gulden) is in 2000 beschikbaar gesteld via het IPSV.

Atos Consulting heeft in opdracht van het ministerie van VROM onderzocht op welke wijze deze middelen zijn ingezet voor de bedoelde sociaal flankerende maatregelen. Slechts weinig IPSV projecten zijn puur fysiek van aard te noemen. De doelstelling om sociaal flankerend beleid onderdeel te laten uitmaken van de stedelijke vernieuwing komt tot uiting in de IPSV-projecten, met uitstraling naar de stedelijke vernieuwing als geheel. Het betreft voorzieningen, maatregelen in de openbare ruimte, gericht op sociale doelstelling, stimulering wijk economie, en een meer dan reguliere betrokkenheid van bewoners. De onderzoekers concluderen dat IPSV als katalysator kan werken, waar het veelal schort aan initiatieven. De onderzoekers signaleren diverse obstakels in de sociaal-fysieke aanpak die in de projecten moest worden overwonnen, zoals het doorbreken van de bestaande verkokering, het bij elkaar brengen van de verschillende partijen en het koppelen van bestaande financieringsstromen.

De onderzoekers concluderen dat IPSV een bijdrage heeft geleverd aan het oplossen van concrete problemen, middels sociaal flankerende maatregelen, in de wijken. Het financiële aandeel hiervan is 44% van het totaal toegekende budget, dat wil zeggen ruim 93,1 mln euro. Meer dus dan het bedrag dat hiervoor was gereserveerd. Een positief resultaat, gegeven het toenemend besef van samenhang van fysieke en sociale dimensies in de stedelijke vernieuwing.

4. Heerlijke stad

Omdat 2004 het laatste jaar was waarin projecten voor een IPSV-subsidie in aanmerking konden komen is aan de Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting gevraagd om een informatief overzicht op te stellen van alle gehonoreerde IPSV projecten van de afgelopen jaren. Dit overzicht vindt u in bijgevoegde publicatie «Heerlijke stad».

Grote projecten, kleine projecten, ideeën en plannen. Projecten in grote steden en in kleine plaatsen. Projecten met de nadruk op product-vernieuwing en projecten die juist qua proces iets nieuws laten zien. Een ding hebben alle projecten gemeen: ze zijn allen innovatief te noemen. De initiatiefnemers hebben nieuwe wegen ingeslagen en hebben problemen op een nieuwe manier aangepakt waardoor een hogere kwaliteit en/ of een hoger tempo is bereikt.

De dertig uitgekozen voorbeeldprojecten zijn in het boek geclusterd in zes hoofdstukken. Ieder hoofdstuk wordt voorafgegaan door de visie van een deskundige op een specifiek terrein van de stedelijke vernieuwing. Het boek dient ter lering en inspiratie voor al die mensen die bij de stedelijke vernieuwing betrokken zijn.

5. Conclusie

Het InnovatieProgramma Stedelijke Vernieuwing scoort bij de betrokken partijen (zoals gemeenten, corporaties, etc.) hoog in de evaluatie, beoordeeld naar het functioneren en de resultaten ervan. Het programma bood de mogelijkheid gerichte impulsen te geven vanuit het rijk, gericht op

versnelling en kwaliteitsverbetering van de stedelijke vernieuwing. Daarbij lag de focus in de laatste jaren op de 56 wijkenaanpak.

Een dergelijke gerichte impuls staat mij waar nodig ook de komende jaren, in de nieuwe ISV-periode voor ogen. Deels via de financiële middelen vanuit het Impulsbudget, deels via de kennisoverdracht vooral vanuit de kenniscentra op het gebied van de stedelijke vernieuwing, deels via een gerichte inzet vanuit het ministerie door accountmanagers en impulsteams. De leerervaringen vanuit de nog lopende IPSV-projecten kunnen daarbij zeker van nut zijn!

De Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,,
S. M. Dekker